

На основу члана 31., 32., 47. и 72. Закона о штедно-кредитним организацијама ("Службени гласник Републике Српске" број 93/06), члана 4. став 4., члана 10. став 2. тачка б. и члана 25. Закона о Агенцији за банкарство Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске" бр. 10/98, 16/00, 18/01, 71/02, 18/03, 39/03 и 123/06), члана 15. став 1. тачка 2. Статута Агенције за банкарство Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске" број 67/04), Управни одбор Агенције за банкарство Републике Српске на сједници одржаној 30.03.2007. године д о н о с и

О Д Л У К У

О ПРОЦЈЕНИ КВАЛИТЕТА, КЛАСИФИКАЦИЈИ АКТИВЕ И УПРАВЉАЊУ РИЗИЦИМА ШТЕДНО-КРЕДИТНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА

Члан 1.

Овом одлуком се ближе прописују стандарди и критеријуми које је штедно-кредитна организација (у даљем тексту: ШКО) дужна да обезбједи и проводи у процјени, праћењу, контроли и класификацији своје активе, те у управљању ризицима и придржавању прописаних ограничења.

Надзорни одбор ШКО је дужан, у складу са надлежностима и одговорностима из Закона о штедно-кредитним организацијама (у даљем тексту: Закон), статута ШКО и одговарајућих прописа Агенције за банкарство Републике Српске (у даљем тексту: Агенција), да обезбједи праћење, прегледање и класификацију ставки активе биланса и одређених ставки ванбиланса (у даљем тексту: актива) ШКО, односно излагања ШКО ризику наплате, односно ризику могућих губитака по датим кредитима, другим пласманима, извршеним улагањима и потенцијалним ванбилансним обавезама (у даљем тексту: кредитни ризик) и извјештавање Агенције од стране ШКО у складу са овом одлуком.

Члан 2.

Активу ШКО изложену кредитном ризику у смислу одредаба члана 1. став 2. ове одлуке, чине слиједеће ставке:

1. у билансу ШКО: кредити, позајмице, аванси, улагања и све друге ставке код којих је ШКО изложена ризику немогућности наплате односно пословног неуспјеха; и
2. у ванбилансу ШКО: издате гаранције, одобрени још неискориштени кредити и све друге ставке које представљају потенцијалне обавезе ШКО.

Члан 3.

Надзорни одбор ШКО је одговоран за потпуност, континуитет и успјешност функције управљања кредитним ризиком ШКО. Да би испунио своју одговорност надзорни одбор је дужан да:

1. донесе у писаној форми политике и процедуре за управљање кредитним ризиком (у даљем тексту: кредитне политике) ШКО, те да исте разматра најмање једанпут годишње у циљу прилагођавања промјенама у окружењу;
2. пропише садржај и рокове ванредних и редовних извјештаја о управљању кредитним ризиком које је управа ШКО дужна подносити надзорном одбору на разматрање, а ради праћења и провјере да ли управа ШКО проводи Закон, друге прописе и политике ШКО из области кредитног ризика и класификације активе.

Члан 4.

Управа ШКО одговорна је да:

1. надзорном одбору правремено подноси приједлоге за доношење политика ШКО, те обезбједи процедуре за њихово провођење;

2. прати и контролише структуру и квалитет активе и обезбједи да се иста стручно, опрезно и строго процјењује и да се за ненаплативе ставке (дјелимично или у цјелини) формирају адекватне резерве;
3. најмање квартално детаљно извјештава надзорни одбор о значајним кредитним активностима, структури и квалитету активе односно кредитног портфела, као и о успјешности у провођењу политика ШКО.

Члан 5.

Кредитне политике, као основа за одобравање кредита, вршење улагања и преузимање ванбилансних потенцијалних обавеза, требају најмање да дефинишу намјене за које ће ШКО одобравати кредите, кредитне лимите, те врсту, процјену и третман колатерала за обезбјеђење потраживања.

Члан 6.

ШКО може пласирати кредит само на основу одговарајућег уговора у писаној форми. За сваки одобрени кредит ШКО је дужна да отвори кредитни досије на дан одобрења кредита и исти води све док кредит не буде у потпуности отплаћен или ликвидан (регулисан) на други начин. Вођење и одржавање кредитног досијеа је дужност одговорног радника, чија је обавеза да обезбједи потпуност и поузданост докумената у кредитном досијеу.

Кредитни досије мора да садржи сва документа везана за одобрени кредит, а најмање слиједеће:

1. захтјев за кредит потписан од подносиоца захтјева у коме је наведена сврха у коју ће кредит бити кориштен;
2. документацију којом се потврђује овлаштење заступника, уколико је уговор о кредиту потписао заступник у име подносиоца;
3. оригинални примјерак уговора о кредиту;
4. потврду о запослењу и плати или износу годишњег прихода подносиоца захтјева;
5. документацију која се односи на контролу и оцјену дужниковог финансијског стања и његове способности да врши отплату кредита по уговореним условима са анализом коју је обавио, односно овјерио одговорни радник ШКО, којом је потврђено да су новчани токови дужника одговарајући за отплату кредита;
6. одлуку кредитног одбора ШКО о одобравању кредита, која садржи рокове, камату (номиналну и ефективну) и друге услове под којима је кредит одобрен;
7. документа везана за кредит осигуран колатералом или гаранцијом;
8. у случају измјена и допуна уговора о кредиту, након одобрења кредита, документа која то потврђују (анекс уговора);
9. документа која прате и потврђују отплату кредита, у цјелини или дјелимично, и садрже извор (начин) отплате кредита (уплате од стране дужника или реализацију колатерала);
10. документа о финансијском стању гаранта;
11. документа која садрже мјере које је ШКО предузела према неуредном дужнику.

Члан 7.

У сврху јединственог поступања према овој одлуци ШКО је дужна да примјењује слиједеће категорије према датим дефиницијама:

1. **Капитализација камате** представља процес приписивања обрачунате ненаплаћене камате ненаплаћеној главници кредита или процес претварања обрачунате ненаплаћене камате у нови кредит, на дан доспијећа камате или на дан доспијећа кредита. ШКО не може вршити капитализацију камате;

2. **Суспендована камата** представља већ обрачунату ненаплаћену камату на активу која се класификује као неквалитетна актива. Овакву камату ШКО је дужна да у пуном већ обрачунатом ненаплаћеном износу, истовремено са класификацијом активе, неутралише формирањем "Посебне резерве за кредитне губитке - за суспендовану камату" на терет "Трошкова резерви за кредитне губитке - за суспендовану камату", односно иста се неутралише као приход у билансу успјеха;
3. **Обустава обрачуна камате** значи процјену и књиговодствено вођење неквалитетне активе по готовинском принципу који значи обавезу ШКО да у званичним књигама, тј. у билансу ШКО, обустави даљњи обрачун камате на неквалитетну активу и даљњу камату не уноси као приход у свој биланс успјеха све до тренутка док дужник не изврши њену стварну готовинску наплату.

Једини изузетак од овог правила може да буде случај када је неквалитетна актива покривена првокласним или квалитетним колатералом и истовремено се већ налази у поступку наплате, о чему је ШКО дужна да обезбиједи чврсте аргументе и документацију.

Када ШКО обустави обрачун камате на неквалитетну активу у својим званичним књигама, дужна је да обрачун касније доспјеле камате по истом основу води у својим ванбилансним евиденцијама. Све накнадно остварене наплате по том основу т.ј. по активи за коју је раније обуставила обрачун камате, ШКО је дужна да прво употреби за наплату-покриће главнице потраживања, а евентуално преостали износ за наплату камате, изузев у случају поново уговореног кредита и обавезе дужника да плати доспјелу камату и накнаду из властитих средстава;
4. **Неквалитетна актива** представља активу која, у правилу, не доноси приход. ШКО је дужна да неквалитетном активом третира ставке активе када су главница и/или камата доспјеле и нису наплаћене дуже од 90 дана од дана њиховог иницијално уговореног доспијећа, односно када су у складу са одредбама члана 9. и 10. ове одлуке класификоване у категорије Ц, Д и Е.
5. **Доспјелу активу** представља актива када су главница и/или камата доспјеле, а нису наплаћене на дан доспијећа или дуже.
6. **Поново уговорени кредит** представља кредит који је реструктуриран, тј. кредит код којег су, због дужникове немогућности отплате према иницијално уговореном плану, накнадно измјењени рокови отплате или други услови, да би ШКО дужнику (кориснику) омогућило лакше (а за себе сигурније) сервисирање дуга. У оваквом случају ШКО је дужна да обезбједи да корисник прије поновног уговарања (реуговарања) плати сву доспјелу обрачунату камату и све доспјеле накнаде искључиво из својих властитих средстава;
7. **Резерве за кредитне губитке** (у даљем тексту: РКГ) представљају резерве које је ШКО, приликом процјене квалитета односно класификације ставки активе, дужна формирати путем терећења трошкова резерви за кредитне губитке (у даљем тексту: ТРКГ), а које, када се за то стекну услови у складу са одлукама надзорног одбора, односно најмање у складу са одредбама ове одлуке, служе за отпис лоше класификоване активе, дјелимично или у цјелини.

У складу са овом одлуком, РКГ формиране за ставке активе класификоване као категорија А - Добра актива чине "Опште резерве за кредитне губитке" (у даљем тексту: ОРКГ), а РКГ формиране за ставке активе класификоване као: категорија Б - Актива са посебном напоменом, категорија Ц - Субстандардна актива, категорија Д - Сумњива актива и категорија Е - Губитак, чине "Посебне резерве за кредитне губитке" (у даљем тексту: ПРКГ).
8. **Првокласно осигураном активом** сматрају се:
 - а) новчани депозити заложене као колатерал код те ШКО, при чему је обезбијеђено да је закључен уговор о залогу депозита којим је предвиђено да је ШКО једино привилеговано лице по односном залогу, да је залог неопозив, да је једини

предуслов за примјену права ШКО на залог да корисник пропусти да испуни своју обавезу према ШКО и да је залог дат на начин који не пружа могућност да се по њему успоставе додатни интереси, односно да залог може бити искориштен на начин да ни залогодавац (дужник-корисник) нити било које друго лице не могу оспорити законско право ШКО које произилази из уговора о залогу; и

- б) вриједносни папири издати од стране Републике Српске, Босне и Херцеговине и Централне банке Босне и Херцеговине који су депоновани код те ШКО, при чему је закључен уговор о залогу односног вриједносног папира из кога се види да је ШКО једино привилеговано лице по том залогу, да је залог неопозив, да је једини предуслов за примјену права ШКО по залогу да корисник пропусти да испуни своју обавезу према ШКО, да је залог дат на начин који не пружа могућност да се по њему успоставе додатни интереси, те да је вриједност залога за најмање 20% већа од износа залогом осигураног потраживања ШКО.

9. **Квалитетним колатералом** у смислу ове одлуке сматрају се све друге врсте квалитетних и наплативих колатерала који имају познато-активно тржиште и стабилне цијене (залог-хипотека на покретну и непокретну имовину и др.), осим врста наведених у тачки 8. подтачке а) и б), чија вриједност је најмање за 50% већа од износа потраживања ШКО, а за које ШКО посједује комплетну и уредну документацију.

Члан 8.

ШКО је дужна да ставке активе, изложене кредитном ризику и наведене у члану 2. ове одлуке, периодично односно најмање календарски квартално класификује у слиједеће категорије:

1. Категорија	А	- Добра актива;
2. Категорија	Б	- Актива са посебном напоменом;
3. Категорија	Ц	- Субстандардна актива;
4. Категорија	Д	- Сумњива актива;
5. Категорија	Е	- Губитак.

Надзорни одбор ШКО је дужан да обезбиједи и континуирано надзире да управа ШКО проводи континуиран поступак праћења и периодичног прегледа висине кредитног ризика који је ШКО преузела, да врши класификацију по свакој појединачној ставци (партији) активе и ажурно проводи формирање и одржавање процијењених ОРКГ и ПРКГ, а најмање у складу са одредбама ове одлуке.

Члан 9.

ШКО је дужна да класификацију активе обавља по правилима и критеријима наведеним у овом члану, без обзира да ли су ставке доспјеле или недоспјеле, при чему предмет разматрања морају бити:

1. објективни критеријуми тј. поштовање рокова у извршавању обавеза и старост већ доспјелих обавеза корисника кредита;
2. субјективни критеријуми тј. критеријуми везани за финансијско и економско стање као и уочене пословне и моралне особине корисника.

ШКО је дужна да класификацију активе обавља узимањем у разматрање свих фактора везаних за корисникове особине и његову способност плаћања, а на основу слиједећих критерија:

1. **Категорија А - Добра актива:** У ову категорију ШКО може да класификује ставке активе које нису предмет критике и то:
 - ставке активе, односно кредите који су потпуно обезбијеђени првокласним колатералом и то без обзира на остале неотплаћене дугове, дијелове дугова или друге неповољне кредитне факторе корисника;

- ставке активе код којих нема откривених проблема и препрека који би ометали односно спријечили наплату главнице и камате на дан доспијећа и код којих се не очекује да ће ШКО умјесто корисника исплатити било какве евентуалне обавезе.
2. **Категорија Б - Актива са посебном напоменом:** У ову категорију ШКО је дужна да класификује ставке активе чија је наплата обезбјеђена квалитетним колатералом, а истовремено имају потенцијалне слабости које, ако се не прате, не провјеравају и правовремено не коригују, могу погоршати и ослабити кредитну способност и солвентност ШКО у будућности и укључују:
 - ставке које немају комплетне и квалитетне кредитне досијее са свим потребним доказима о оправданости и квалитету датог кредита;
 - све ставке за које дужник-корисник касни са плаћањима према ШКО, али не дуже од 90 дана од дана иницијално уговореног рока, односно уговорених рокова.
 3. **Категорија Ц - Субстандардна актива:** У ову категорију ШКО је дужна да класификује ставке активе које нису подржане солидном способношћу плаћања од стране корисника и обухватају слиједеће:
 - потраживања од корисника код којих извори отплате нису довољни за уредно сервисирање дуга и гдје постоји опасност да ШКО мора узети у реализацију колатерал за наплату својих доспјелих потраживања (реализацију хипотеке, наплату од јемаца и сл.), односно гдје ШКО располаже незадовољавајућим финансијским информацијама о дужнику-кориснику;
 - све ставке за које корисник касни са плаћањима према ШКО дуже од 90, а краће од 180 дана од дана иницијално уговореног рока односно уговорених рокова.
 4. **Категорија Д - Сумњива актива:** У ову категорију ШКО је дужна да класификује ставке активе које имају све слабости које садржи актива класификована као категорија Ц-Субстандардна актива, с тим да за обезбјеђење наплате ШКО не располаже колатералом. Ове слабости чине пуну наплату потраживања веома проблематичном, великим питањем и високом могућности губитка за ШКО, али због одређених посебних фактора који би ипак могли довести до подизања квалитета овакве активе њена класификација у категорију Е-Губитак може да се одложи све док се објективније не утврди њен дефинитивни статус.
 Истовремено, ШКО је дужна да у ову категорију укључи све ставке за које корисник касни са плаћањима према ШКО дуже од 180, а краће од 270 дана од дана иницијално уговореног рока.
 5. **Категорија Е - Губитак:** У ову категорију ШКО је дужна да класификује ставке активе које се сматрају ненаплативим и за које даљње задржавање у категоријама наплативе активе није оправдано. Класификација у ову категорију не значи да се овој активи не може евентуално накнадно побољшати квалитет или да не може бити евентуално спасена макар дјелимично, али одлагање њеног потпуног отписа више није оправдано. Овакве ставке активе у основи представљају врло вјероватно безвриједну (ненаплативу) активу, чак ако је њен дјелимичан опоравак у будућности и могућ. Овакве ставке ШКО не може задржавати у својим званичним пословним књигама (билансу) ни током покушаја за њен накнадни и можда могући дугорочни опоравак.
 ШКО је дужна да у ову категорију укључи све ставке за које корисник касни са плаћањима према ШКО дуже од 270 дана од дана иницијално уговореног рока, односно уговорених рокова, осим у случају да ШКО располаже доказаном реализацијом колатерала у току.
 ШКО је дужна да ставке активе које идентификује односно класификује као категорија Е-Губитак одмах у тренутку идентификације, у цијелости или у износу који није покривен доказаном реализацијом колатерала у току, отпише и уклони из својих званичних пословних књига на слиједећи начин:
 - a. одобравајући рачун ПРКГ и задужујући рачун ТРКГ; и

- б. одобравајући рачуне ставки активе које су идентификоване као категорија Е-Губитак и задужујући рачун ПРКГ.

Члан 10.

Ниједан од критеријума из ове одлуке не може да спријечи контролоре (супервизоре) Агенције да изврше и ШКО наложе класификацију ставки активе у строжију категорију ако то сматрају оправданим.

Члан 11.

Надзорни одбор је дужан да обезбиједи да управа ШКО формира потребне резерве, зависно од оцјене квалитета ставки активе и ставки ванбиланса односно њихове класификације у складу са одредбама ове одлуке.

Истовремено, при идентификацији односно утврђивању могућег нивоа кредитних губитака (у даљем тексту: КГ), тј. општег кредитног ризика (у даљем тексту: ОКР) и потенцијалних кредитних губитака (у даљем тексту: ПКГ) по ставкама активе ШКО у смислу одредаба овог члана, управа ШКО је дужна да уложи максималне напоре да на вријеме обезбједи процјену, квантификацију и класификацију њихове наплативости или могућности добијања захтјева за исплату по преузетим потенцијалним обавезама ШКО (обавезе по одређеним ставкама ванбиланса ШКО) у складу са одредбама ове одлуке.

ШКО је дужна да процјену и формирање резерви за ставке активе и ставке ванбиланса обавља појединачно по сваком кориснику односно групи повезаних лица, а најмање у складу са овом одлуком.

Резерве које је ШКО дужна да формира за покриће ОКР представљају ОРКГ.

Резерве које је ШКО дужна да формира за покриће ПКГ представљају ПРКГ.

ШКО је дужна да у својим интерним евиденцијама КГ и обе врсте резерви из овог члана (ОРКГ и ПРКГ) идентификује и води појединачно по сваком поједином кориснику, по свакој њиховој појединачној ставци активе и по свакој групи повезаних лица.

ШКО је дужна да ОРКГ и ПРКГ правовремено и уредно у смислу одредаба ове одлуке формира и континуирано одржава по категоријама класификоване активе, а најмање у процентима како слиједи:

Категорија А	- Добра актива:			2% ОРКГ за ОКР;
Категорија Б	- Актива са посебном напоменом:	5	- 15%	ПРКГ за ПКГ;
Категорија Ц	- Субстандардна актива:	16	- 40%	ПРКГ за ПКГ;
Категорија Д	- Сумњива актива:	41	- 80%	ПРКГ за ПКГ;
Категорија Е	- Губитак:			100% ПРКГ за ПКГ.

Обавеза ШКО да формира и одржава ОР КГ за ОКР у проценту 2% за активу класификовану у Категорију А - Добра актива не односе се на следеће ставке активе:

1. готов новац;
2. новчана средства на трансакционим рачунима код банака у БиХ;
3. пласмане или дио пласмана и потенцијалних обавеза ШКО који су обезбијеђени колатералом у облику новчаног депозита код те исте ШКО, уз услов да је уговором регулисано да је све до наплате потраживања ШКО или престанка потенцијалне обавезе ШКО новчани депозит као колатерал везан за конкретан кредитно-гаранцијски посао;
4. пословне објекте, пословне просторе и опрему за које ШКО има уредну и комплетну документацију о власништву и полицу о пуном осигурању код осигуравајућих институција, односно до висине осигурања;
5. земљиште на којем се налазе пословни објекти ШКО у функцији, које је у власништву ШКО и о чему ШКО има уредну документацију.

Члан 12.

У сврху јединственог поступања са стеченом активом у преоцесу дјелимичне или потпуне наплате потраживања дефинишу се:

Стечена материјална актива: За процјену стечене материјалне активе, примљене као потпуну или дјелимичну отплату дугова од стране корисника, ШКО је дужна да примијени концепт фер вриједности, тј. реалне вриједности (РВ).

За све ставке стечене материјалне активе примљене као дјелимичну или потпуну наплату дугова, коју воде у својим билансима, ШКО су дужне да у року од 60 дана од дана стицања ове активе донесу одлуку о њеној намјени. Након доношења одлуке потребно је извршити одговарајућа аналитичка књижења у пословним књигама ШКО, у зависности од намјене поменуте активе.

Материјалну активу намјењену продаји, ШКО су у обавези продати у року од једне године од датума стицања, а уколико не изврше продају након истека овог рока исту су дужне у својим пословним књигама исказати по техничкој вриједности од 1 КМ (ТВ).

Стечена финансијска актива: Стечену финансијску активу, тј. активу коју ШКО може да прими у процесу наплате својих потраживања чине власнички и дужнички вриједносни папири. При процјени вриједности такве активе ШКО је дужна да стечене акције и учешће у капиталу, при потпуном или дјелимичном регулисању иницијалног дуговања корисника, књиговодствено евидентира по најнижој опрезној вриједности (најнижа опрезна вриједност може бити: котирана вриједност за акције које се активно продају на организованом тржишту или највише до 75% номиналне вриједности акција које не котирају на берзи).

Члан 13.

ШКО је дужна да се придржава ограничења у излагању кредитном ризику, тј. највећег дозвољеног обима излагања ШКО кредитном ризику према једном кориснику, дужнику и групи повезаних корисника или повезаних чланова, као и највећег дозвољеног збира свих великих излагања кредитном ризику (у даљем тексту: ЗВИКР).

Група повезаних корисника: Два или више корисника чине групу повезаних корисника, када због њихових међусобних односа изложеност ШКО према њима представља јединствену изложеност кредитном ризику, односно када један од њих, или међусобно, имају директну или индиректну могућност контроле односно утицаја над другим која је, у случају финансијских тешкоћа код једног од њих или више њих, изазвала или може да изазове финансијске проблеме и код осталих.

Укупно излагање кредитном ризику (у даљем тексту: УИКР) ШКО према једном кориснику или једној групи повезаних корисника представља збир свих већ насталих (у ставкама биланса) и свих потенцијалних (у ставкама ванбиланса) излагања кредитном ризику према једном кориснику или једној групи повезаних корисника или повезаних чланова.

УИКР према појединачном кориснику или групи повезаних корисника не смије да пређе износ од 25% капитала ШКО који представља највеће укупно дозвољено излагање кредитном ризику (у даљем тексту: НИКР).

Велико излагање кредитном ризику представља свако УИКР које прелази 15% износа капитала ШКО.

ЗВИКР, укључујући и све НИКР, не смије да пређе износ од 600% износа капитала ШКО.

Члан 14.

ШКО је дужна да да у сваком тренутку одржава стопу солвентности у износу од најмање 8%. Стопа солвентности ШКО представља однос између активе ШКО умањене за обавезе (капитала ШКО) и укупне нето билансне и ванбилансне активе ШКО помножене са 100.

Улагања ШКО у основна средства: земљиште, зграде, опрему и уређење пословног простора (без ставки нематеријалних улагања) не смије прећи износ од 50% капитала ШКО.

Збир укупних директних или индиректних улагања ШКО у друга правна лица не смије прећи износ од 20% капитала ШКО.

Члан 15.

Надзорни одбор је дужан да обезбједи да управа ШКО успостави и одржава адекватан информациони систем за праћење и управљање ризицима и класификацију активе ШКО, у складу са овом одлуком.

Члан 16.

У складу са одредбама ове одлуке ШКО је дужна да о извршеној класификацији своје активе са посебном листом некавалитетне активе, концентрацијама кредитног ризика и осталим ограничењима прописаних овом одлуком, доставља Агенцији извјештаје у складу са Одлуком о садржају и облику изјештаја које ШКО достављају Агенцији.

Члан 17.

Ова одлука ступа на снагу осмог дана након објављивања у "Службеном гласнику Републике Српске".

Број: УО-321/07
30.03.2007. год.
Бања Лука

ПРЕДСЈЕДНИК
УПРАВНОГ ОДБОРА
Проф. др Ново Плакаловић